

Javaslat a Balatoncsicsói Helyi Értéktárba történő felvételhez

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. *A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:*

Nivegy-völgyi Értéktörök

2. *A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:*

Név: _____

Levelezési cím: _____

Telefonszám: _____

E-mail cím: ertektar@balatoncsicso.hu _____

II. A TELEPÜLÉSI ÉRTÉK ADATAI

1. *A települési érték megnevezése:*

Nivegy-völgyi természeti értékek – domborzat

2. *A települési érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása (jelölje x-el)*

agrár- és élelmiszergazdaság

egészség és életmód

épített környezet

ipari és műszaki megoldások

kulturális örökség

sport

természeti környezet

turizmus

3. *A települési érték fellelhetőségének helye:*

Balatoncsicsó, Fenyves-hegy, Lössfalak, Csukréti-árok

4. *A települési érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:*

a; Bazaltvulkánok – Balatoncsicsó, Fenyves-hegy

Balatoncsicsótól ÉNy-ra 1 km-re található a Fenyves-hegy bazaltkúpja, amely egyúttal a Nivegy-völgy legmagasabb pontja (365 m). A mindössze 200 méter átmérőjű halom déli oldaláról remek kilátás nyílik a Balaton felé. A háttérkörnyezetből mindössze 15 km-re kiemelkedő tűzhányó közvetlen szomszédságában (ÉK-re) egy 10 km-rel alacsonyabb és kisebb átmérőjű vulkán kúpja látszik. Valószínűleg egyazon kürtőhöz tartozó két kráterrel állunk szemben, amelyek a Litéri-törés tektonikus zónájában keletkeztek. A bazalt vastagsága 15-20 m-re becsülhető, bár a kráter mélységét nem ismerjük. Balaton-felvidéki viszonylatban ugyan a „mini vulkánok” közé sorolható, de korukat tekintve a legidősebbek

közül valók. A nagyobbik vulkán különösen érdekes, hiszen ÉNy-i oldalában a szokásos sötétszürke bazalt kőzetanalóg elváltozott képet mutat. Vörös (hematitra emlékeztető) elszíneződés jelenik meg rajta, törése szilánkos, és keménysége is eléri a 7-es fokozatot, valószínűleg átkovásodott. A környező „normál” bazaltban zárványként apró (5-10 mm-es) kvarckavicsokat is találtunk, ami egyértelműen mutatja, hogy a feltörő láva idegen kőzetet olvasztott magába. A szóba jöhető három variáció egyike: a kvarckavics és kova a Diási Formáció pannon partszegélyi anyagából származik, de ennek ellentmond a jelenlegi tengerszint feletti magasság. Nem zárható ki teljesen az az eset, hogy a vulkán működése idején még az oligocén Csatkai Formáció foszlányai itt voltak a területen, ugyanis a Bánkóttól délre találunk néhány hasonló méretű kvarciszemcsét a felszínen. Legvalószínűbbnek tűnik a perm időszakai vörös homokkőből való eredeztetés: a 3. ábra földtani szelvényén jól látható, hogy a térség alatt általában 1 km mélyen húzódó perm összlet a Litéri-feltolódás miatt itt mintegy 300 m-re megközelíti a felszínt. A felfelé törekvő magmának már csak részben volt ideje magába olvasztani a homokkövet –ebből kovás bazalt keletkezett- a nagyobb kvarciszemcséket pedig zárványként hozta magával. A bazalt vörös elszíneződését a permi homokkő hematit-tartalma is okozhatta.

A vulkáni kúp északi oldalában, a sányszerűen összehordott kőrákásokban gyakoriak a deciméteres átmérőjű, vörös, salakos lávabombák. Ezek és a kúp környékén talált fél méternél nagyobb szürke bazaltbomba a vulkán robbanásos működését jelzik a lávaömlés mellett.

b; Lőszfalak – Balatoncsicsó, Berkenyés

A községtől észak felé kivezető földút mentén az erózió (és a bányászat) hosszan elnyúló, függőlegesen álló lőszfalakat alakított ki. Magasságuk meghaladja az öt métert, nagy részüket benőtte és eltakarja a bokros-fás növényzet. A hely értékét adja, hogy a Balaton-felvidéken talán itt tanulmányozható legnagyobb vastagságban az e vidéken amúgy nem igazán elterjedt lösz. A földtani jelenőségen túl zoológiai szempontból is érdekes a képződmény, hiszen jelenleg is partlakó madarak fészkelő-helyéül szolgál, valamint több négyzetméteren kaparódarazsak lyukait is. A nyugat felé néző lőszfal főleg naplemente idején tájképileg is esztétikus látványt nyújt. Veszélyeztető tényező az omlás, amit a felette lévő szőlőkben esőzés idején kialakuló barázdás erózió is meggyorsít, valamint a növényzetborítás és a szemétkerakás. Kezelésként javasoljuk a felette lévő peremrészek gyepesítését, a növényzet átgondolt ritkítását (látvány- és madárvédelem miatt) és a szemétkerakás, illetve további lerakásának megakadályozását.

c; Földtani alapszelvény, eróziós völgy, forrás, templomrom – Balatoncsicsó, Csukréti-árok, Kő-hegyi-forrás

A községtől DNy-ra 1-1,5 km távolságban folyik a Cserkúti- (Csorszai) patak ága, aminek völgyét egyes irodalmakban Csukréti-ároknak is neveznek. A mélyre vágódott, V alakú, meredek falú eróziós völgy felsőszakasz jellegű, vize a Kő-hegyi-forrásból ered, illetve a

völgytalpon több szivárgó is táplálja. Az 5-10 méter vastag, laza, fiatal üledéktakarót átvágó patak elérte az alatta települő keményebb triász kőzeteket és jelenleg ezek rétegfejeit, réteglapjait pusztítja, állandóan nyitott földtani feltárást biztosítva ezzel. A kibontakozó több száz méter hosszúságú szelvényben kitűnően látható a Füredi Mészke és a Veszprémi Márga határátmenete, valamint az utóbbi mindhárom tagozata. A rendkívül részletes biosztratigráfiai vizsgálatok alapján (GÓCZÁN et al. 1991) földtani alapszelvényként való kijelölését javasolták. Tudományos értéke mellett geomorfológiai szempontból is tanulságosak a forrás környéki száraz, csaknem függőleges falú, közel 10 méter mély eróziós völgyfők, valamint a keményebb kőzeteken kialakult időszakos vízesések. Az egyik árok falában 5 m-nél vastagabb pleisztocén rétegsor tárul fel, benne a lösz alatt sárga és szürke rétegek váltakozásából álló, helyenként ősmaradványokat is tartalmazó közettörmelékes, kőzetlisztes hordalékanyagot, deráziós lejtőüledéket láthatunk. Ennek részletes tanulmányozása is szükséges lenne, mert hasonlóan „jó” rétegsor ritka a Balaton-felvidéken. A Csicsóról kivezető műút derékszögű kanyarjától DK-re, mintegy száz méter távolságban egy templomrom falmaradványai pusztulnak.

5. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

E természeti értékek évezredek alatt alakultak ki és napjainkban is folyamatosan változnak. Fontos felhívni rájuk a figyelmet, mert elképzelhető, hogy még a völgy lakói is rácsodálkoznak 1-1 számukra is még ismeretlen tájra, völgyünk eldugott kis kincseire.

6. A települési értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

www.bfnp.hu, A Pécselyi örkerület kezelési tervének egyeztetési anyaga

Kelt: Balatoncsicsó, 2014. október

---

aláírás

Mellékletek

1. Az értéktárba felvételre javasolt helyi érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

Balatoncsicsó, Fenyves-hegy

Bazalthalmok a Fenyves-hegyen

Az egyik bazalthegy

Cserkúti-forrás, Szentantalfa, Kőhegy